

Markéta Haiklová, *Lidská přirozenost u Benedicta de Spinozy*. Bakalářská práce.
Posudek oponenta

Autorka v předkládané práci zkoumá vztah mezi tělem a myslí ve Spinozově substanciálním monismu. Nejdříve analyzuje Spinozovy základní metafyzické pojmy substance, atributu, modu, příčiny, poznání a konání. Pak interpretuje jeho pojetí mysli a rozlišuje mezi rozumovou 'nadosobní' částí a individuální smyslovou částí, která je konstituována představami. Zdůrazňuje přitom, že 'idea, která konstituuje esenci (mysl) člověka, je idea, jejímž předmětem je tělo' (str. 12). Pak autorka klade otázku, jak bychom mohli chápat smrt a zánik lidského těla v rámci Spinozova systému. Poukazuje na nedostatky různých možných interpretací a ve světle daných potíží, autorka dospívá k závěru, že Spinozovo stanovisko psycho-fyzického paralelismu a dualismu atributů není vpsledku koherentní. Centrálním problémem je, že nadosobní (lidský) modus nějak přežije v Božím atributu myšlení, aniž by přežil odpovídající modus v Jeho rozlehlém atributu.

Práce je velmi dobře a jasně strukturována a argumentace je pečlivá, metodická a jednotná. Autorka dokazuje dobrou a kritickou znalost Spinozova hlavního spisu *Etika* a vnímá komplexní vztahy mezi různými vrstvami jeho systému. Celkově dokazuje, že umí rozvést a obhájit přesvědčivé interpretační stanovisko.

Chtěl bych navrhnout následující témata k diskusi při obhajobě:

- (i) V kapitole o dvojí lidské přirozenosti mi nebylo jasné, jaká je povaha 'nadosobní' lidské přirozenosti. Chce tedy Spinoza říci, že každá mysl má svoji (numerickou rozlišenou) nadosobní část nebo, že existuje jen jedna kolektivní nadosobní lidská přirozenost, v níž každý z nás jaksi participuje?
- (ii) Spinozovo známé tvrzení (str. 13), 'že se v naší mysli mimo ideje stavů těla žádné jiné ideje nevyskytují' je samozřejmě kontraintuitivní. Na první pohled by většina lidí tvrdila, že jsou v mysli i jiné předměty než tělo a jeho stavy. Bylo by zajímavé vidět, jak Spinoza pojímá pro tento názor zdánlivě problematické případy: např. ideu naší mysli samé, ideje metafyziky (substance, atributu atd.) či ideje společných poznatků (*notiones communes*).
- (iii) Občas vzniká otázka, jestli autorčino použití slova 'těla' není příliš široké a jestli v některých kontextech by nebylo vhodnější ho nahradit termínem 'těleso'. Jeden příklad je na str. 20, kde autorka píše 'Některé z idejí, které dohromady tvoří ideu těla, jsou adekvátní, což jsou ty, které jsou všem lidem společné'. Citované věty (v poznámce 54) ale mluví o tělesech (*corpora*). Je pravda, že pojmy těleso a tělo jsou u Spinozy málo diferenciované proto, že (jako už před ním Descartes) pracuje s minimálním geometrickým pojetím hmoty. Je z toho důvodu také otázka, jestli zmíněná nadosobní lidská mysl, která vnímá esenci lidského těla, by tím vnímala něco více než pouhý plán geometrického stroje.

Celkově hodnotím práci jako velmi zdařilou. Jednoznačně navrhuji práci k přijetí a doporučuji známku *výborně*.

James Hill, PhD

V Praze, 22.5.2011

